

тът на Иван Радоев. Ако съберем всичко казано за творчеството на този интересен драматург в книгата, би се получило едно от най-интересните изследвания за неговото творчество. Вучков не прави юбилейни портрети, той не разхубавя героите си, не им „прави вятър“. Отношението му към Иван Радоев бих нарекъл „любов — нелюбов“, то ми напомня прочутата статия на Кръстю Куюмджиев за Валери Петров. На пръв поглед читателят би си помислил, че критикът „има зъб“ на този творец, че си е поставил за цел да открие всички слабости и недостатъци в пиесите му, но съвсем не е така. Полемистът Вучков брани Радоев от самия него, той се опитва да го издигне над нездравия снобски шум около творчеството му, да го очисти от митоманските наслоения, да извлече истински ценното, неповторимо радоевското и да го противопостави на онова, което няма да издържи проверката на времето — флирта с най-ниските прояви на масовия вкус, словесната еквилибристика и маниерността. Същото се отнася и до отношението на Вучков към драматургията на Никола Русев, макар че аз не съм съгласен с неговата, общо взето, негативна оценка за „Старчето и стрелата“ — едно от блестящите според мен постижения на съвременната българска драматургия.

По-сериозни са възраженията ми спрямо портрета на Йордан Радичков. Струва ми се, че тук Вучков не е успял, че се е разминал със спецификата на Радичковото творчество. Това не означава, че в портрета няма верни наблюдения, нито пък, че този портрет не е интересен, но Вучков е елементаризирал основния конфликт в творчеството на драматурга — омази трагична и нелепа, весела и страшна борба между историческото време, историческото съзнание и неисторическото мислене на героите, чиято съдба е предопределена, чийто свят се руши и които се гърчат в карнавалната и реална едновременно суматоха на прехода между два непроницаеми един за друг свята. Радичковото творчество е доказателство за хуманизирането на новия свят, за способността му да пропикне и да осмисли творчески гравияния опит на онова, което си отива, да го превърне в жива памет — национална и световна.

Но частичните несъгласия още повече увеличават стойността на това обемно изследване, правят го още по-ценно, защото то ни подтиква към нови размисли и към нови обобщения. Книгата на Вучков е наистина „равносметка с поглед към бъдещето“, в това ни убеждава и категоричният извод на критика: „Драматургията ще напредва, когато в нея „петят много гласове“, когато нейните представители търват към нея от различни пътища, но се събират в крайната си цел — да ни казват истините за света по законите на красотата, за да ни отворят очите и да ни дават сила за живот, за щастие, за съзидателни дела. Все повече се обединяваме около мисълта, че ще спечелим, ако насърчаваме

всички художествени тенденции в драматургичното ни развитие. Нито една от тях няма право да бъде обявявана за единствено полезна, за единствено положителна. Но несъмнено водещата между тях ще бъде онази, която разглежда главните проблеми на личността с обществото, изследва динамичните социални процеси, като ги осветлява не само от позициите на прогресивните сили през призмата на решаващото и съкровено от богатия душевен свят на човека.“ Книгата ни дава богат доказателствен материал за верността на това критическото верую и за неговата жизненост, тя ни убеждава и в значителния положителен опит на съвременната българска драматургия, за способността на „търсещите български писатели да създават зрели и неповторими произведения за вечния и винаги нов стремеж на човека към съзиданието на справедливостта и красотата“.

Георги Цанков

„I MIEI INCONTRI CON LA RUSSIA“ DI ETTORE LO GATTO, Mursia edit., Milano. P. 230

Под този наслов именитият италиански учен-славист и русист проф. Еторе Ло Гатто, навършил наскоро своята 90-годишнина, публикува неотдавна един внушителен том с очерци, в предговора към който пише: „Преди да поднеса тази книга на вниманието на сventуалните читатели, желая да отбележа, че не съм държал никога дневник, нито съм си поставял за цел да пиша „спомени“ из моя живот, преди да бъда поканен. . . Дълга да кажа, че заглавието „Моите срещи с Русия“, под което книгата е представена на читателя, ми беше внушено; онова на първата част „Среща с мене, русиста“, е собствено мое и заслужава следователно да бъде пояснено. Не се касае в същност до автобиография в обичайния смисъл на думата, макар изразът, тълкуван широко, да навежда на такава мисъл. . .“

Ще си позволя, преди да навляза в съдържанието на книгата, да дам кратка бележка за автора проф. Еторе Ло Гатто. Последният е роден през 1890 г. в Неапол. От четири десетилетия насам е преподавател по руска литература и славянска филология в университетите в Неапол, Падуа и Рим. Тази продължителна преподавателска и педагогическа дейност е съпроводена и с активна научна дейност, плод на която са редица основни съчинения като: „История на руската литература“ (преведена на френски и испански), „История на Русия“ и „История на руския театър“ (преведена на испански). Успоредно с тези основни трудове, плод на дългогодишни проучвания и на най-обширна документация, трябва да отбележим между най-значителните публикации „Пушкин — история на един поет и на неговия герой“, „Митът на Петер-

бург“, „Руси в Италия“, както и редица историко-критически очерци върху Лесков, Салтиков-Шчедрин, Тургенев, Достоевски, Прус, Реймонт, Каспрович — последните трима — видни представители на полската литература.

Проф. Еторе Ло Гатто е член на италианската „Академия деи Линчеи“, дописен член на редица други академии. Чел е лекции в университетите във Франция, Англия, Холандия, Чехословакия, участвувал е в международни конгреси и срещи в много славянски страни. Широк дял в неговата дейност има делото му като преводач от руски език на проза и стихове.

Ученици на проф. Еторе Ло Гатто са почти всички днешни италиански слависти и русисти (професорите Рикардо Пикио, Санте Грачоти, Нуло Миниси и др.).

„Монте срещи с Русия“¹ е плод на многократни пътувания на проф. Еторе Ло Гатто в Съветския съюз, както и в други страни (Чехословакия, Франция), където италианският учен се е срещал и разговарял с представители на руската и съветската литература. Макар да заявява, че не е водил „дневник“, разказът на проф. Ло Гатто изненадва с документалното си съдържание; фактите и събитията, които описва, сочат познаване отблизо на личности и произведения. Образец на ярък портрет е очеркът на автора за поетесата Анна Ахматова, споменът за която се отнася към далечната 1929 г. Италианският учен среща за пръв път видната поетеса в двореца Шереметев в Ленинград. „Би било претенциозно от моя страна — пише проф. Ло Гатто — да характеризирам с няколко думи тогавашната Ахматова. Припомних си онова, което бе писал за нея Блок, потърсих и намерих статията, озаглавена с един стих на Пушкин „Без божественост и вдъхновение“. В 1931 г. Ахматова не беше публикувала още нищо върху Пушкин, но узнах от нея, че готви критически очерци. По онова време, пише проф. Ло Гатто, не претендирах още, както по-късно, за произвиещето „пушкинист“, но към Пушкин се отнасях с любов още от началните години на кариерата си на специалист по руска литература и още през 1931 г. мислех да се посветя на изучаване на произведенията му, особено на „Евгений Онегин“, който преведох в стихове за стогодишнината от рождението на поета. Попитах Ахматова върху какво особено беше спряла вниманието си и узнах, че по онова време пише-

ше върху последната Пушкинова басня — „Баснята за златното пиле“. Две години по-късно можах да намеря нейната статия в една рядка публикация на времето.“

Интересна и съдържателна е галерията от портрети, които Еторе Ло Гатто ни е дал на редица руски и съветски писатели, повечето от които днес са покойници: Максим Горки, Иван Бунин, Борис Пастернак, Вячеслав Иванов, Константин Станиславски, Александър Таиров, Всеволод Мейерхолд, Игор Грабар, Михаил Булгаков, Иля Еренбург, Дмитрий Мережковский. С интерес се чете заключителната глава от книгата „Срещи с миналото“, където италианският учен казва: „Моята първа „официална“ среща с руската литература се отнася към началото на 1922 г., когато трябваше да развия темата, възложена ми за моята „либера доченца“: „Литературното значение на критиката на В. Г. Белински“. Втората ми среща стана не много по-късно, когато почнах своя университетски курс с лекция върху Гогол. Комисията беше избрала темата, като имаше пред вид, че бях публикувал вече в списание „Русия“ прочутото „отворено писмо“ на Белински до Гогол. В 1922 г. ни Белински, ни Гогол бяха близки познати на италианските читатели: с първия се бях занимавал на страниците на сп. „Русия“, където публикувах една статия на Белински върху „натуралистическата школа“; вторият, Гогол, имаше привилегията да бъде представен в Италия с няколко блестящи размисли на А. Сафи, публикувани в сп. „Ронда“ през същата 1922 г.

„С двете книги: „Пушкин — история на един поет и на неговия герой“ и „Митът на Петербург“ заедно със сбирката преводи — казва проф. Еторе Ло Гатто, — можех да смятам приключена моята кариера и такава си я мислех, ако съдбата не ми беше позволила да работя още и да прибавя към моите предишни произведения споменатата вече книга „Руси в Италия“ и две нови историко-критически изследвания: „Течения и тенденции на руската литература“ и „Профил на руската литература. Моменти, фигури, творби“, които може би не прибавяха нещо ново към моите произведения с подобна тематика, освен негли носталгичния тон, придружаваш тяхното написване, за което говоря в предговора към втората книга. Същата тази носталгия, тъй характерна за мене, като руската „тоска“, с която се сбогувам с моя последен труд.“

¹ Ettore Lo Gatto. I miei incontri con la Russia. Mursia edit. Milano, p. 230.